

Vypracovala: Tereza B.

Identifikace pamětníka:

- *Pohlaví: muž*
- *Rok narození: 1964*
- *Původ: rodina lékaře a účetní*
- *Vzdělání: vysokoškolské*
- *Místo narození: jižní Čechy*
- *Bydliště: Praha*
-

Co se ti vybavilo, když jsem se tě zeptala, že bych s tebou ráda udělala rozhovor o normalizaci?

Že to pro tebe a tvou generaci musí být naprosto nepředstavitelné. Bylo to hodně odlišné od současného života.

Vnímal jsi to v té době jinak? Myslel sis, že když ti bude tolik, kolik ti je teď, že to bude jiný? Že se to mezitím změní?

Ne, přišlo mi to úplně normální. Byť jsem od rodičů a dalších věděl, že to normální není. Všichni samozřejmě chtěli, aby se ta doba změnila, ale ten systém se zdál být natolik silným, že nikdo nevěřil ve změnu.

Tvoje rodina se tedy režimu přizpůsobila?

Přesně tak. Spolu s většinou národa šla moje rodina s proudem. Je potřeba s ním jít, nepřehánět to, ale současně se nedostat do problémů. Nehrozily nám popravy, mučení nebo zavírání, tak jako to chodilo v 50. letech, ale i tak. Naši si uvědomovali, že kdybychom vybočili z řady, tak bychom s bráchou nemuseli být přijati na školu a rodiče by přišli o práci.

Z jakých poměrů pocházeli tví rodiče?

Maminčin otec byl od konce 50. let na šest let ve vězení a její bratr emigroval na západ, byl to důstojník cizinecký legie. Takže mamka měla v kádrovém posudku, že nesmí vystudovat, měla jen střední školu.

A taťka?

Taťka měl tzv. maloburžoazní původ, jeho rodiče byli živnostníci. Takže se rodiče báli, že na ně ten jejich původ někdo vytáhne. S bráchou jsme byli vycepovaní. Doma se sice mluvilo o socialismu otevřeně, věděli jsme o poměrech v režimu všechno, protože naši se v něm pohybovali. Nesměli jsme ale nic pustit ven. Potřebovali jsme vypadat

bezproblémově. Otec nás vždycky varoval, že estébáci jsou všude a že nelze věřit nikomu až na nejbližší rodinu. S kýmkoli mluvíš, musíš počítat s tím, že se to může k někomu dostat. Samozřejmě jsme měli přátele, s kterými jsme mluvili otevřeně, ale bylo jich jen pár.

V čem vlastně spočívalo tvoje přizpůsobování?

Téměř 100 % žáků ve školách chodilo do pionýra, který byl tak jednou týdně, takže jsem tam chodil taky. Formálně musela ve všech klubovnách viset komunistická hesla apod., ale dál to záleželo na vedoucích. U nás to mělo charakter klasické zájmové činnosti mládeže, nebylo to nijak ideologizované.

Byl mezi tvými vrstevníky někdo, kdo by se aktivně angažoval proti režimu?

Ne, o žádném nevím, všichni jsme v tom nějak jeli. Ve větších městech takových lidí bylo asi víc, ale u nás nevím o nikom.

Jak jsi dál kolaboval?

Ve 13 letech jsem se stal praporečnickem v „pionýru“. Jednou nebo dvakrát do roka jsem ze sebe dělal kašpara. Půjčil jsem si od bráchy, který v té době chodil do tanečních, bílý rukavice a jako všichni jsem si oblíkl modrou košili a rudý šátek. Nosil jsem pak standardu naší pionýrské organizace na komunistických konferencích. Za zvuku fanfáry jsem s ní naběhl, za mnou šly dvě holky jako čestná stráž, a celou dobu jsem tam s ní stál. Měl jsem tak „funkci“, díky které jsem nemusel vykonávat nějakou zodpovědnější funkci. To byla jedna z více věcí, jak jsem se „prostitoval“.

Jaká byla tedy další?

Když se blížily přijímačky na gympl, tak jsem si potřeboval vylepšit kádrový posudek, protože naši měli pocit, že to nemám jistý, i když jsem měl velmi dobré známky...

Přitom brácha, který je starší, už v té době studoval, ne?

Studoval, ale přesto jsem raději v sedmičce v rámci projektu, jako děláš teď ty, napsal aspoň do místního týdeníku Štít o tom, jak komunisti za 1. republiky slavili první máje u nás na okrese. Mohl jsem si to tak připsat do životopisu, aby věděli, že podporuju politiku KSČ a že jsem mimo jiné i „spisovatel“.

V čem si myslíš, že bylo vyrůstání za normalizace odlišné od dnešní doby?

Určitě nebyla taková svoboda, nebyly tak pestré možnosti a chyběla možnost cestování. Ale taky jsme žili „normálně“. Co je ale pravda, tak jsme třeba více četli, nebyl ještě takový konzumní styl života.

Máš tedy pocit, že jste si věci víc vážili?

Ale tehdy si toho člověk taky nevážil... Nevěděli jsme, že by mohlo být něco víc. Možná teda tušili, ale člověk měl to, co měl. Nouzí jsme netrpěli.

Jak jsi předtím zmiňoval možnost cestování, podíval ses někdy i mimo ČR?

Jo. Byl jsem v Bulharsku, několikrát NDR a v 8. třídě, v době přijímaček na gympl, jsem byl ještě v SSSR. Bylo to za zvláštní zásluhy pro žáky s dobrým prospěchem a pro pionýrské funkcionáře.

Jaký na tebe Rusko udělalo dojem?

Přiletěli jsme do Moskvy, kde byla i v tom dubnu šílená zima. Prostě Rusko, pusto. Posadili nás do autobusu a tím jsme jeli do hotelu. Seděl jsem vzadu na pětce a s kamarády nám to tam přišlo všechno neuvěřitelně směšné. Viděli jsme všechny ty chatrče, zruinovaný paneláky, díry do země, v kterých žili otrhaný lidi, a kolem nás jezdily takový předpotopní auta... Vypadalo to, jak když jsme se vrátili zpět do středověku.

O středověku, o kterém ti předtím všichni říkají, jak je v něm krásně...

Já jsem při tom ale věděl, že Rusko není zdaleka tak, jak nám ho líčili. Nečekal jsem, že to tam bude nažehlený, ale když jsem to pak viděl na vlastní oči... Pamatuju si jeden oprýskaný barák s okapem, který končil, pak 5 metrů nic a pak zas pokračoval. Takový věci. Takže cestu do hotelu si pamatuju jako jeden velký záchvat smíchu. Až po letech mi došlo, proč s námi od té doby vždycky sedával jeden z vedoucích.

Proč?

Všimli si, že jsme si dělali z Ruska šprtouchlata a jelikož z nich někdo byl určitě agent, tak by mohlo být zle. Takže za námi vždycky jeden z nich přátelsky přišel a povídal si s námi. Nenásilnou formou nás zpacifikovali.

Myslíš si, že bys jinak mohl mít problém?

Moje rodina byla ve městě známá, takže informace, že si dělám srandu z komunistů, by byla zajímavá. Tatka byl ve straně, takže obecně třeba to, že jsme si doma pouštěli „hubu na špacír“ nebo že jsme poslouchali Svobodnou Evropu, by pro nás mohlo být nebezpečný. Hlavně pro tatku.

Jel jsi pak ještě někam?

Nemocnice, v které táta pracoval, organizovala v létě pro zaměstnance a jejich děti výlety. Navštívil jsem takhle Maďarsko. To v té době byla oáza, otevřený a kupodivu se tam dalo jezdit. Spousta lidí tam tak jezdila nakupovat věci ze západu. Tehdy bylo populární cokoliv západního, třeba trička s americkou vlajkou a tak.

A to jste si pak na sebe mohli vzít třeba do školy?

Nemohli nám to zakázat, ale podezřelý to samozřejmě bylo. Nicméně mě to na rozdíl od ostatních hlavně „nebralo“. Druhou věc, co si odtamtud ještě pamatuju, je, že jsme jednou v noci, zrovna 4. července, leželi na ubytovně a povídali si s naším vedoucím o tom, co tohle datum znamená.

Neměli jste z toho pak problém?

Za nějakou dobu přišel za mým otcem jeden estébák a kromě služebních věcí se zmínil o mně a chválil mě. Že jsem se prý v Maďarsku choval „dobře“, že ví, že jiné děti dělaly o těch amerických tričkách, ale já že jsem o ně neměl zájem. A že si tam děti večer taky povídaly o 4. červenci, ale že já nic.

Jak se o tom mohl dozvědět?

Mám za to, že ten vedoucí, s kterým jsme si o tom 4. červenci povídali, byl provokatér. Takže komunisti věděli i to, co si děti povídají na zájezdě a přes to monitorovali názory jejich rodičů! Paradoxně já jsem se té debaty účastnil, ale asi díky tomu, že byla tma, tak si ten provokatér neuvědomil, že jsem mluvil i já. Nejspíš tam nic závadného neproběhlo, ale on se aspoň mohl blýsknout tím vším, co ví.

Jak tvůj otec ve své pozici vycházel s komunisty?

Bál se jich, věděl, jak jsou zlí. Většinou se jednalo o alkoholiky, blbce. Musel s nimi ale vyjít, nemohl si dovolit se s nimi rozkmotřit, protože by pak nemohl dělat svou práci a taky kvůli nám. Poškodilo by to všechny.

Rozhovor o normalizaci pro mě znamenal zajímavou a především novou zkušenost. Přesto, že jsem zaznamenala se svým respondentem dvouhodinový materiál, tak si ve finále ale nejsem jistá, nakolik jsem k tomuto projektu svým rozhovorem přispěla. Můj pamětník se rozpovídal a vydrželo mu to i po vypnutí rekordéru, ale zmiňoval se převážně o tehdejší obecné situaci, osobním zážitkům se spíše vyhýbal a při tom právě ty jsem poté použila do rozhovoru. Když jsme se přeci jen dostali k jeho životu, dával si pozor na to, co říká. Trochu to souvisí s tím, o čem v rozhovoru mluví – tomuto „zlovyku“ se učil od dětství, donutila ho k tomu doba a přeci jen je to stále citlivé téma, takže mu to vlastně nemůžeme brát za zlé. Myslím si, že rozhovor byl tedy přínosný alespoň pro mě a pro něj. Já pronikla do tajů normalizace zas o něco víc a respondent si aspoň po čase mohl zavzpomínat.